

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 พระราชบัญญัติการศึกษา ภาคบังคับ พ.ศ.2545 มาตรา 22 ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาต้องยึดหลัก ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และมาตรา 24 (1) (2) (3) (4) ซึ่งเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการในด้านการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (กรมวิชาการ .2546:13-14)

การปลูกฝังคุณลักษณะดังกล่าวนอกจากการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกัน และการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้ว ในเชิงลบก็มีปรากฏเช่นกัน เป็นต้นว่า ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ความล้มเหลวทางการเรียน อาชีพ ปัญหาทางเพศ ความรุนแรง การกลั่นแกล้ง รั้งแก ปัญหาครอบครัว ซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสม ในขณะที่เด็กันบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ขาดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับ พรศรี พัฒพงษ์ (2520) ได้กล่าวไว้ว่า การปฏิบัติงานในสถานศึกษาส่วนมากเป็นการแก้ไขปัญหามากกว่า การป้องกัน การทำงานเป็นหมู่คณะ การขอความร่วมมือจากบุคลากรอื่น และการแสวงหาทรัพยากรภายนอก โรงเรียนได้ปฏิบัติเพียงเล็กน้อย ในด้านปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้บังคับบัญชาไม่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนเท่าที่ควร ขาดความร่วมมือจากครู ผู้ปกครอง ขาดงบประมาณ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมป้องกัน ตลอดจนบุคลากรในการปฏิบัติงานมีเวลาน้อย ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญ ดังนั้น ในการช่วยเหลือจะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกคน โดยเฉพาะบุคลากร ครูทุกคนในโรงเรียน ร่วมดำเนินการต่าง ๆ เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาที่มีต่อศิษย์ และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโต งอกงาม เป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคม การดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นระบบที่มีกระบวนการดำเนินงานที่ชัดเจน ประกอบด้วยความรู้จัก

นักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไข ปัญหา และการส่งต่อ ดังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันพัฒนา นักเรียน โดยคำนึงถึงความถนัด ความสามารถ และความสนใจของแต่ละบุคคล (สำนักวิชาการและ มาตรฐานการศึกษา,สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,กระทรวงศึกษาธิการ.2547:13)
สรุปผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติ ปัญหา และความคิดเห็นการดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 2

2. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติ ปัญหา และความคิดเห็นการดำเนินงานระบบการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูแนะแนวสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 2

3. เพื่อรวบรวมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้ปฏิบัติงานระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนและสถานศึกษา

ขอบเขตการศึกษา

1. ประชากร ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจากผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 2 จำนวน 153 คน เป็นชาย 106 คน และหญิง 47 และครูแนะแนว จำนวน 153 เป็นชาย 40 คนและหญิง 113 คน

2. วุฒิทางการศึกษา มีดังนี้

วุฒิทางการศึกษา ผู้บริหาร (คน) ร้อยละ ครูแนะแนว (คน) ร้อยละ รวม ร้อยละ

-ต่ำกว่าปริญญาตรี 7 4.58 4 2.65 11 3.59

- ปริญญาตรี 95 62.09 139 90.84 234 76.47

- ปริญญาโท 48 31.37 10 6.62 58 18.95

- สูงกว่าปริญญาโท 3 1.96 - - 3 0.98

รวม 153 100 153 100 306 100

3. ประสบการณ์การทำงาน มีดังนี้

ประสบการณ์การทำงาน ผู้บริหาร (คน) ร้อยละ ครูแนะแนว (คน) ร้อยละ รวม ร้อยละ

-ไม่เกิน 10 ปี 67 72.79 98 64.05 165 53.92

-11-20 ปี 58 39.21 35 22.87 95 31.04

- 21-30 ปี 20 13.07 15 9.80 35 11.43

- มากกว่า 30 ปี 6 3.92 5 3.26 11 3.59

รวม 151 100 153 100 306 100

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. แบบสอบถามผู้บริหารและครูแนะแนว
2. แบบประเมินผลการดำเนินงาน

การดำเนินการ

1. จัดประชุมสัมมนาเรื่อง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. ดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามผู้บริหารและครูแนะแนว

การอภิปรายผล

จากการดำเนินการศึกษาในครั้งนี้มีผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูแนะแนวหรือครูที่ปรึกษาส่วนใหญ่ตอบแบบสอบถามดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน จะมีวุฒิปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี และมีประสบการณ์ในการทำงานอยู่ในช่วง 10-20 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ที่จะส่งผลให้การดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้มีประสิทธิภาพและผลจากการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา และครูแนะแนวตามบทบาทภารกิจที่รับผิดชอบ ทั้งในสภาพการ ปฏิบัติในปัจจุบัน และปัญหาการปฏิบัติ ผลการดำเนินการดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา มีระดับการปฏิบัติงานตามขั้นตอนของการดำเนินงานระบบการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น การดำเนินงานตามกระบวนการของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและ แก้ปัญหา การทำระเบียบงานสะสม การวิเคราะห์ข้อมูลและคัดกรอง การพิจารณาคัดกรองนักเรียน เป็นไปตามเกณฑ์ของโรงเรียน และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมโฮมรูม การประชุม ผู้ปกครอง การให้คำปรึกษา กิจกรรมในห้องเรียน การสอนซ่อมเสริม กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน การสื่อสารกับผู้ปกครองเพื่อช่วยเหลือนักเรียน การพิจารณาข้อมูลนักเรียน เพื่อส่งต่อ และการประสานกับครูเพื่อช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งสามารถดำเนินการได้อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจมีผลสืบเนื่องจากการดำเนินงานดังกล่าว จะเป็นงานที่ผู้บริหาร ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องตามระบบงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาอยู่แล้ว ซึ่งเพียงแต่ปรับระบบใหม่ตามกระบวนการ ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ในกระบวนการที่สามารถปฏิบัติได้น้อย ในกระบวนการการส่งตัวนักเรียนและการใช้แบบประเมิน พฤติกรรมเด็ก (S.D.Q) ซึ่งปฏิบัติได้ในระดับน้อย จากการนิเทศและผลการประชุมสัมมนาทำให้ ทราบถึงปัญหาการปฏิบัติได้น้อย เนื่องจาก

- 1.1 การส่งต่อนักเรียน จะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองที่ต้องอาศัยความเข้าใจ เวลา และ งบประมาณ /เพื่อส่งต่อนักเรียนแก้ปัญหา
- 1.2 การใช้แบบประเมินพฤติกรรมเด็กนักเรียน (S.D.Q) เนื่องจากแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (S.D.Q) ต้องอาศัยหลักเกณฑ์การตอบแบบสอบถาม และต้องแปลความหมาย เพื่อจัดพฤติกรรม

ของนักเรียนค่อนข้างจะซับซ้อน และต้องได้รับความร่วมมือจากเด็กนักเรียนและผู้ปกครอง และผล
การใช้แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (S.D.Q) ในระดับช่วงชั้นที่ 1-2 มีข้อจำกัดของการอ่าน
ตีความแบบสอบถามนักเรียนที่ได้ดี (ผลจากการนิเทศติดตาม)

ในกระบวนการที่มีปัญหาของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา จะมีปัญหา
ในการปฏิบัติน้อย ซึ่งจะสอดคล้องกับระดับการปฏิบัติ เพราะในภาพรวมของการปฏิบัติตาม
กระบวนการงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สามารถปฏิบัติได้ในระดับมาก ข้อที่น่าสังเกตคือ
กระบวนการส่งเสริมนักเรียนจะมีปัญหาในระดับมาก จากการนิเทศติดตาม พบว่า ขาดบุคลากรของ
สถานศึกษาที่สามารถส่งเสริมนักเรียนได้ครบถ้วน และต้องได้รับการร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายร่วม
ด้วย เช่น ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่น และงบประมาณในการส่งเสริมของสถานศึกษา และ
สภาพปัญหาที่พบ สังเกตในระดับรองลงมา คือ การใช้แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (S.D.Q) ซึ่ง
จะสอดคล้องกับระดับการปฏิบัติที่สามารถปฏิบัติได้ในระดับน้อย

ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในขั้นตอนต่าง
ๆ เช่น การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อคัดกรอง การส่งเสริมนักเรียน การ
ป้องกันและแก้ปัญหา การส่งต่อนักเรียนซึ่ง ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับมาก
ทั้งนี้เนื่องจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 2 ได้จัดประชุมสัมมนาเพื่อสร้างความรู้ความ
เข้าใจ จำนวน 2 ครั้ง และได้จัดส่งคู่มือการปฏิบัติงานไปยังสถานศึกษา

การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหาร
สถานศึกษาในกระบวนการ กำหนดนโยบายและการวางแผน การสร้างความตระหนัก การส่งเสริม
ให้ครูและบุคลากรมีความรู้ การประสานงานกับผู้ปกครอง การดูแลกำกับและติดตามประเมินผล
การสนับสนุนทรัพยากร และการให้ขวัญกำลังใจ สามารถปฏิบัติได้ในระดับมาก และมีปัญหาการ
ปฏิบัติน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการดูแลกำกับติดตามประเมินผล และการสนับสนุน
ทรัพยากรและขวัญกำลังใจ ซึ่งผู้บริหารจะปฏิบัติได้ในระดับน้อยและมีปัญหาน้อยที่สุด
ความคิดเห็นของผู้บริหารต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารจะมีความเห็นถึงประโยชน์
ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากที่สุด

2. ครูแนะแนวหรือครูที่ปรึกษา

2.1 ครูแนะแนว มีระดับการปฏิบัติงานตามขั้นตอนต่อการปฏิบัติงานระบบดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนในสภาพปัจจุบันมีการปฏิบัติในระดับมาก ในกระบวนการต่าง ๆ เช่น การ
ดำเนินงานตามระบบ การศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน
การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อนักเรียน การประสานงานภายในสถานศึกษา เป็นต้น แต่ใน
กระบวนการ การใช้แบบคัดกรองนักเรียน ประเด็นการใช้แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (S.D.Q)
และการนำผลการประเมินพฤติกรรมนักเรียน (S.D.Q) เป็นเรื่องยุ่งยากและซับซ้อนไม่มีเวลา ใน
ทำนองเดียวกันกับการส่งต่อนักเรียนหรือการประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญภายนอก การประชุมกลุ่ม

เพื่อพิจารณารายกรณี และการบันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและการรายงานผลต่อผู้บังคับบัญชา จะสอดคล้องกับคู่มือการฝึกอบรมสัมมนาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และวิธีดี ประกอบการสัมมนาฯ โดยเฉพาะความตระหนักถึงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีระบบ

2.1 ครูแนะแนวสามารถดำเนินกิจกรรม เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน กระบวนการและวิธีการ เช่น การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การนำผลมาเพื่อช่วยเหลือ การส่งเสริมนักเรียน และการป้องกันและแก้ไขปัญหา สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ใน ระดับมาก กระบวนการและกิจกรรมในการคัดกรองนักเรียน โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรม นักเรียน (S.D.Q) และการแปลผล การประสานผู้เชี่ยวชาญภายนอก การประชุมกลุ่มเพื่อปรึกษา ปัญหารายกรณี และบันทึกหลักฐานมีการปฏิบัติน้อย

2.3 ครูแนะแนวมีความคิดเห็นต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จะเห็น ด้วยต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับมาก และเป็นประโยชน์มาก เช่น ช่วยให้เข้าใจ นักเรียน มีแนวทางช่วยเหลือ ช่วยให้ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องทำงานร่วมกัน ช่วยลดปัญหานักเรียน ที่สำคัญที่สุด คือ ช่วยให้ครูดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึง สัมพันธภาพนักเรียนกับครูเป็นไปอย่างอบอุ่น ส่งผลให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข และนักเรียนมีที่พึ่งในการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับ เจตนารมณ์ของรัฐบาลที่กำหนดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

1. คุณภาพนักเรียน ซึ่งผลจากการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในช่วงชั้นที่ 1-2 และ 3-4 (ระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 และระดับมัธยมศึกษา) จะส่งผลให้นักเรียน สามารถรู้จักตนเอง พึ่งตนเอง มีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุขนิสัยที่ดี มีทักษะชีวิต สามารถ หลีกเลี่ยงภัยอันตราย และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ตลอดกาลเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสังคมในระดับที่มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการอบรมสัมมนาฯ

2. กระบวนการการดำเนินงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ สถานศึกษา ในช่วงชั้นที่ 1-4 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-มัธยมศึกษาปีที่ 6) สามารถดำเนินงานได้มาก เช่น การจัดทำมีโครงสร้าง การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการคัดกรองนักเรียน มีการส่งเสริม และพัฒนานักเรียน มีการป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา นักเรียน การส่งต่อภายในหรือภายนอก ฯลฯ ซึ่งทุกด้านสามารถปฏิบัติได้ในระดับมาก แต่ในช่วงชั้น 3-4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6) มีการส่ง ต่อนักเรียนภายใน และหรือภายนอก การนิเทศติดตามประเมินผล มีการดำเนินการน้อย

ผู้นำส่งข้อมูล นายทรงพล ขวัญชื่น รอง ผอ.สพท.สงขลา เขต 2

วันที่ 8 พฤษภาคม 2550